

NAVS BEDRIFTSUNDERSØKELSE 2013

Av Kari-Mette Ørbog

Sammendrag

I denne artikkelen undersøker vi næringslivets og offentlige etaters behov for ulike typer arbeidskraft og hvilke forventninger virksomhetene har til utviklingen i bemanningen fremover. Dette gir oss svar på hvor mange arbeidstakere Norge mangler våren 2013, fordelt på næringer, yrker og geografisk. I tillegg kan vi estimere forventet sysselsettingsvekst ut fra den historiske sammenhengen mellom bedriftenes forventninger og faktisk vekst i sysselsettingen.

Mangelen på arbeidskraft våren 2013 er estimert til 32 200 personer. Det er 4 500 færre enn på samme tid i fjor, og kan tyde på en noe lavere etterspørsel etter arbeidskraft i år. Helse- og sosialtjenester er næringen med størst mangel på arbeidskraft, og det gjelder spesielt for virksomheter i Nord-Norge. Bedriftene oppgir størst mangel på personer innen helse-, pleie- og omsorgsykker, i alt 6 000 personer. Det mangler også 4 600 personer innen ingeniør- og IKT-fag.

25 prosent av virksomhetene venter å ha en høyere bemanning om ett år. Det er like mange som i fjorårets undersøkelse. 11 prosent venter å ha lavere bemanning. Dette gir en estimert sysselsettingsvekst i 2013 på 0,9 prosent, som er lavere enn sysselsettingsveksten de to foregående årene. Bedriftene innen eiendomsdrift, forretningsmessig og faglig tjenesteyting, samt i bergverksdrift og utvinning har høyest andel som venter sysselsettingsvekst. Også innen den oljerelaterte industrien er forventningene høye, mens annen industri har lave forventninger. Geografisk er det i Oslo og Hordaland at flest bedrifter venter å oppbemanne.

Takk til Eugenia Vidal-Gil for estimeringen av likningen til å predikere sysselsettingsvekst. Takk til Johannes Sørbø for utforming og tolkning av tabell 2.

Innledning

NAV gjennomfører årlig to spørreundersøkelser blant et representativt utvalg av landets offentlige og private virksomheter. Undersøkelsen gir innsikt i etterspørsels-siden på arbeidsmarkedet, og om næringslivets og offentlige virksomheters behov for ulike typer arbeidskraft. Hensikten er todelt. Det ene formålet er å presentere et øyeblikksbilde over etterspørselen etter arbeidskraft, både geografisk og næringsvis. Kunnskap om hvilke typer kompetanse arbeidsgivere har problemer med å få tak i er viktig for at NAV skal kunne yte god service overfor arbeidssøkere og arbeidsgivere. Denne kunnskapen er også nyttig for utdanningsmyndigheter og personer som skal velge en utdanning.

Det andre målet med undersøkelsen er å kartlegge det fremtidige behovet for bemanning, også her både geografisk og næringsvis. NAVs sysselsettingsbarometer viser om bedriftene venter å oppbemanne, nedbemanne eller om de venter et stabilt antall ansatte det kommende året. Bedriftenes forventninger til fremtidig sysselsetting tar temperaturen i arbeidsmarkedet og gir en pekepinn på hvilken utvikling vi kan vente oss i månedene som kommer.

NHO, Manpower og Norges Bank gjennomfører jevnlig undersøkelser om bedriftenes sysselsettingsforventninger og kapasitetsutnyttelsen i ulike næringer og landsdeler. NAVs bedriftsundersøkelse skiller seg fra disse undersøkelsene med å presentere estimert mangel på arbeidskraft i de ulike yrkesgruppene og næringene. I fjor ble både spørreskjema, innsamlingsmetode og estimeringsmodell i undersøkelsen endret (se Jacobsen og Sørbø 2012). Årets undersøkelse er utført på samme måte som fjorårets. Dataene er hentet fra Bedrifts- og foretaksregisteret (Enhetsregisteret). 12 208 virksomheter har svart på undersøkelsen, og det gir en svarprosent på 66. Undersøkelsen ble gjennomført i tidsrommet 4. februar til 12. mars 2013.

Hovedtendenser

Rekrutteringsproblemer

Rekrutteringsproblemer er her definert som at en bedrift har mislyktes i å rekruttere arbeidskraft eller har måttet ansette noen med annen formell kompetanse enn det de søkte etter i løpet av de siste tre

Sammenlignbarhet mellom vår- og høstundersøkelsen

Resultatene fra NAVs to årlige bedriftsundersøkelser er ikke sammenlignbare. Etterspørselen etter og mangelen på arbeidskraft varierer med årstiden. Målt ved tilgangen på ledige stillinger er det et klart sesongmønster i etterspørselen etter arbeidskraft. Tilgangen på ledige stillinger er høyest i perioden mars til mai, noe som til en viss grad kan forklares med utlysning av sommerjobber. Videre øker tilgangen på ledige stillinger de første månedene på høsten, før den gjerne går ned fram mot desember. Det at den ene bedriftsundersøkelsen er i februar/mars, mens den andre er i september/oktober vil altså i seg selv gjøre at resultatene ikke er sammenlignbare.

Datainnsamlingen i de to undersøkelsene er også ulik. I vårundersøkelsen har NAVs fylkeskontorer ansvaret for datainnsamlingen. Denne undersøkelsen foregår gjennom postal og elektronisk innsamling, men fylkene kan også benytte telefon eller bedriftsbesøk for å innhente svar. I undersøkelsen høsten 2012 sto Opinion for datainnsamlingen, og utsending av spørreskjema foregikk både postalt og per e-post. Dette kan påvirke både hvem som svarer og hva som svares, og vil dermed også bidra til at resultatene fra de to undersøkelsene ikke kan sammenlignes med hverandre.

månedene. I alt svarte 15 prosent av bedriftene at de har opplevd rekrutteringsproblemer. Av disse bedriftene svarte 58 prosent at det skyldes at de ikke hadde lyktes med å rekruttere arbeidskraft, mens 42 prosent svarte at de har ansatt noen med annen eller lavere formell kompetanse enn de søkte etter. Bedriftene med rekrutteringsproblemer blir bedt om å oppgi om problemene skyldes for få søkere, eller om det har andre årsaker. 79 prosent oppga at mangel på søkere var årsaken til rekrutteringsproblemene. Resultatene i år er nesten identiske med fjorårets, noe som tyder på at det verken har vært en forbedring eller forverring i bedriftenes muligheter til å få tak i kvalifisert arbeidskraft.

Mangel på arbeidskraft

På bakgrunn av bedriftenes besvarelser har NAV estimert mangelen på arbeidskraft våren 2013 til 32 200 personer. Det er 4 500 færre enn på samme tid i fjor. Både SSB og NAVs statistikk viser en nedgang i antall ledige stillinger fra 2011 til 2012, og NAVs statistikk indikerer at dette kan ha fortsatt i

årets første kvartal. Det kan dermed se ut til at etterspørselen etter arbeidskraft har falt noe det siste året, og at det er dette som gjør at mangelen nå er noe lavere enn i fjor. Andre årsaker til lavere mangel i år enn i fjor kan være økt tilbud av arbeidskraft eller bedre match mellom tilbud og etterspørsel. Ettersom dette er en utvalgsundersøkelse, vil det være usikkerhet knyttet til estimatene på mangel av

arbeidskraft. Standardavviket er estimert til i underkant av 1 500 personer, hvilket betyr at det med 95 prosent sannsynlighet mangler mellom 29 300 og 35 100 personer. Størrelsen på usikkerheten totalt og de forskjellige næringene og fylkene presenteres i figur 1 og 2 i det metodiske vedlegget. På grunn av endringer i estimeringsmodellen fra og med fjorårets undersøkelse, kan resultatene om

Mangel på arbeidskraft - definisjon

For å kartlegge omfanget av bedriftenes rekrutteringsproblemer, er det nyttig å måle mangel på arbeidskraft i antall personer. Mangel på arbeidskraft blir i NAVs bedriftsundersøkelse definert av en sekvens bestående av i alt tre spørsmål. Bedriften blir bedt om 1) å besvare om den har mislyktes i å rekruttere arbeidskraft de siste tre månedene, eller måttet ansette noen med lavere eller annen formell kompetanse enn det de søkte etter. Dersom svaret er positivt, bes bedriften om 2) å oppgi om dette skyldes for få kvalifiserte søkere. Dersom dette er tilfelle, bes bedriften om 3) å oppgi hvor mange stillinger dette omfatter, og innenfor hvilke yrker. Mangel på arbeidskraft hos den enkelte bedrift er lik antall personer bedriften velger å oppgi i det siste spørsmålet. Ved hjelp av svarene på det tredje spørsmålet beregnes mangelen på arbeidskraft innenfor de enkelte yrkene.

Den enkelte virksomhet rapporterer kun om mangel på arbeidskraft, ikke overskudd av arbeidskraft. Det betyr at dersom en bedrift mangler ti kokker og en annen bedrift har et overskudd på ti kokker, så vil summen av dette bli et udekket behov på arbeidskraft på ti kokker. Den esti-

merste mangelen på 32 200 personer representerer derfor et bruttotall på udekket behov for arbeidskraft. I en viss utstrekning blir dette dekket opp av den løpende tilgangen på arbeidskraft over tid.

Det vil også kunne være mangel på arbeidskraft innen andre yrkesgrupper, som vi ikke har fanget opp i vår undersøkelse. Eksempelvis kan det være yrker hvor kun én bedrift har oppgitt en mangel på én person, og som dermed får en estimert mangel på tilnærmet null. Det kan også være yrker vi ikke får fanget opp blant bedriftene som har svart. Det er imidlertid naturlig å tenke seg at ingen eller få observasjoner i vårt utvalg reflekterer at mangelen faktisk er liten innenfor dette yrket.

I undersøkelsen blir bedriftene også bedt om å oppgi sysselsettingsbehovet i fremtiden. Dette gir oss et anslag på fremtidig etterspørsel etter arbeidskraft, i motsetning til spørsmålet som avdekker mangel på arbeidskraft og som kartlegger et øyeblikksbilde. Disse to forholdene på arbeidsmarkedet knytter seg derfor til to forskjellige tidsfaser, noe som kan bidra til at bedriftenes forventninger og rekrutteringsproblemer kan komme i utakt.

Stramhetsindikatoren

Stramhetsindikatoren er forholdstallet mellom mangelen på arbeidskraft og ønsket sysselsetting, hvor ønsket sysselsetting er lik den faktiske sysselsettingen pluss mangelen. Et høyt forholdstall indikerer et stramt arbeidsmarked, noe som isolert sett indikerer et problem med å rekruttere arbeidskraft til virksomhetene. Det absolutte tallet over mangelen på arbeidskraft vil ha sammenheng med hvor stor yrkesgruppen er, mens det relative tallet vil ta hensyn til ulik størrelse på yrkesgruppene.

Det presenteres tre stramhetsindikatorer. Én for yrker (STYRK), én for næringsgrupper (NACE) og én for både næringsgrupper og geografisk region. I alle stramhetsindikatorer er antall personer virksomhetene mangler basert på resultater fra NAVs bedriftsundersøkelse våren 2013. Sysselsettingstallene etter næring er hentet fra Statistisk sentralbyrås registerbaserte sysselsettingsstatistikk fra 4.

kvartal 2011. Sysselsettingen for de ulike yrkene er hentet fra Statistisk sentralbyrås arbeidskraftsundersøkelser, og er gjennomsnittstall for 2012.

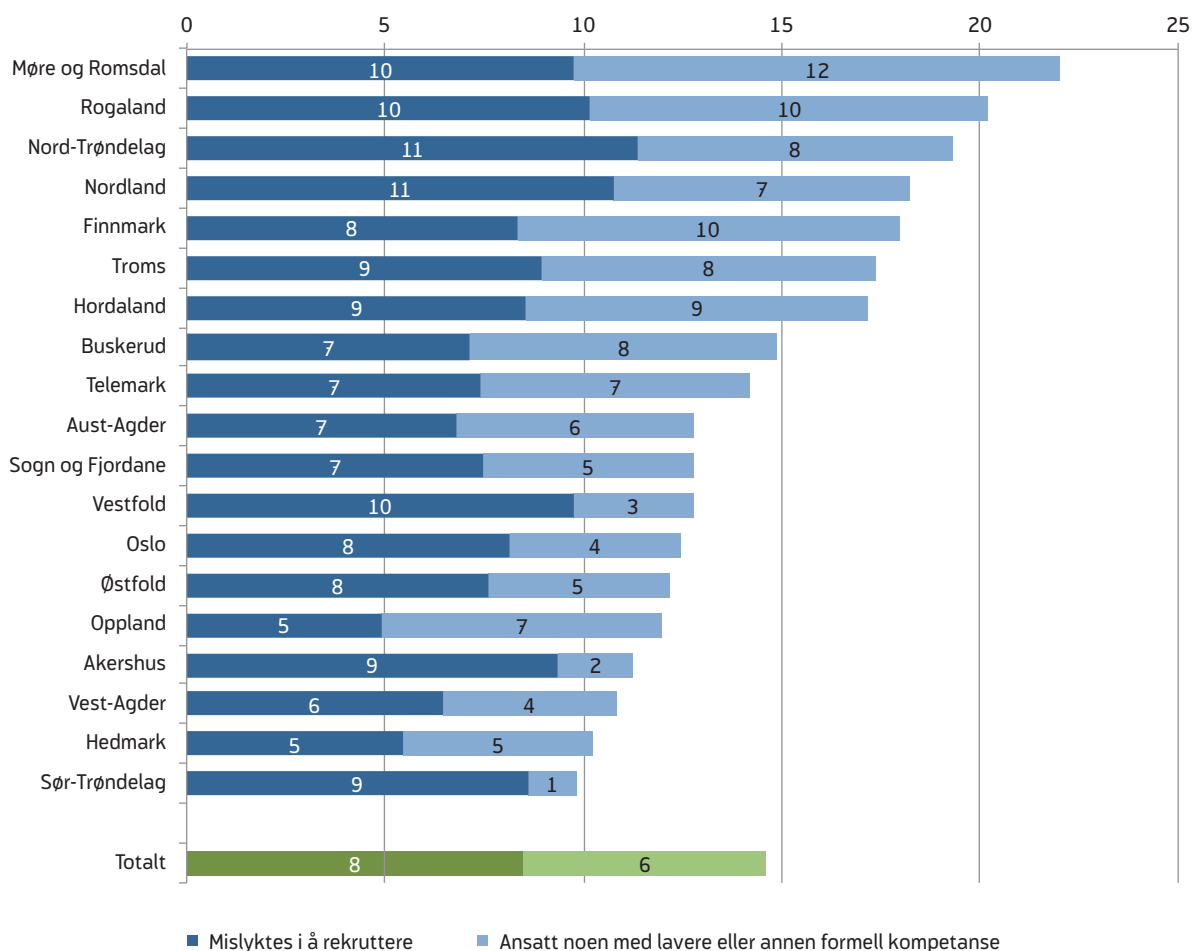
Stramhetsindikatoren er ikke nødvendigvis direkte sammenlignbar mellom næringer som i hovedsak befinner seg i offentlig sektor og næringer som i hovedsak befinner seg i privat sektor. Mens private bedrifter trolig uttaler seg om mangelen på arbeidskraft ut fra faktisk behov, vil offentlige bedrifter i større grad forholde seg til budsjettmidler og rammevilkår når de svarer på hvor mange personer de mangler. Dette er en viktig årsak til at næringer som offentlig forvaltning, undervisning og helse og sosiale tjenester har en såpass lav stramhetsindikator. Denne forskjellen mellom offentlig og privat sektor gjelder også de enkelte yrkesgrupper.

mangel på arbeidskraft kun sammenlignes med resultatene fra i fjor.

Vansker med å rekruttere kvalifisert arbeidskraft varierer mellom fylkene, og dermed varierer også mangelen på arbeidskraft i de ulike fylkene. Figur 1 viser at virksomhetene i Møre og Romsdal og Rogaland har hatt størst rekrutteringsvansker den siste tiden. I fjorårets undersøkelse var Finnmark på topp, fulgt av Møre og Romsdal, noe som tyder på et fortsatt stramt arbeidsmarked i det siste fylket. Målt i antall personer,

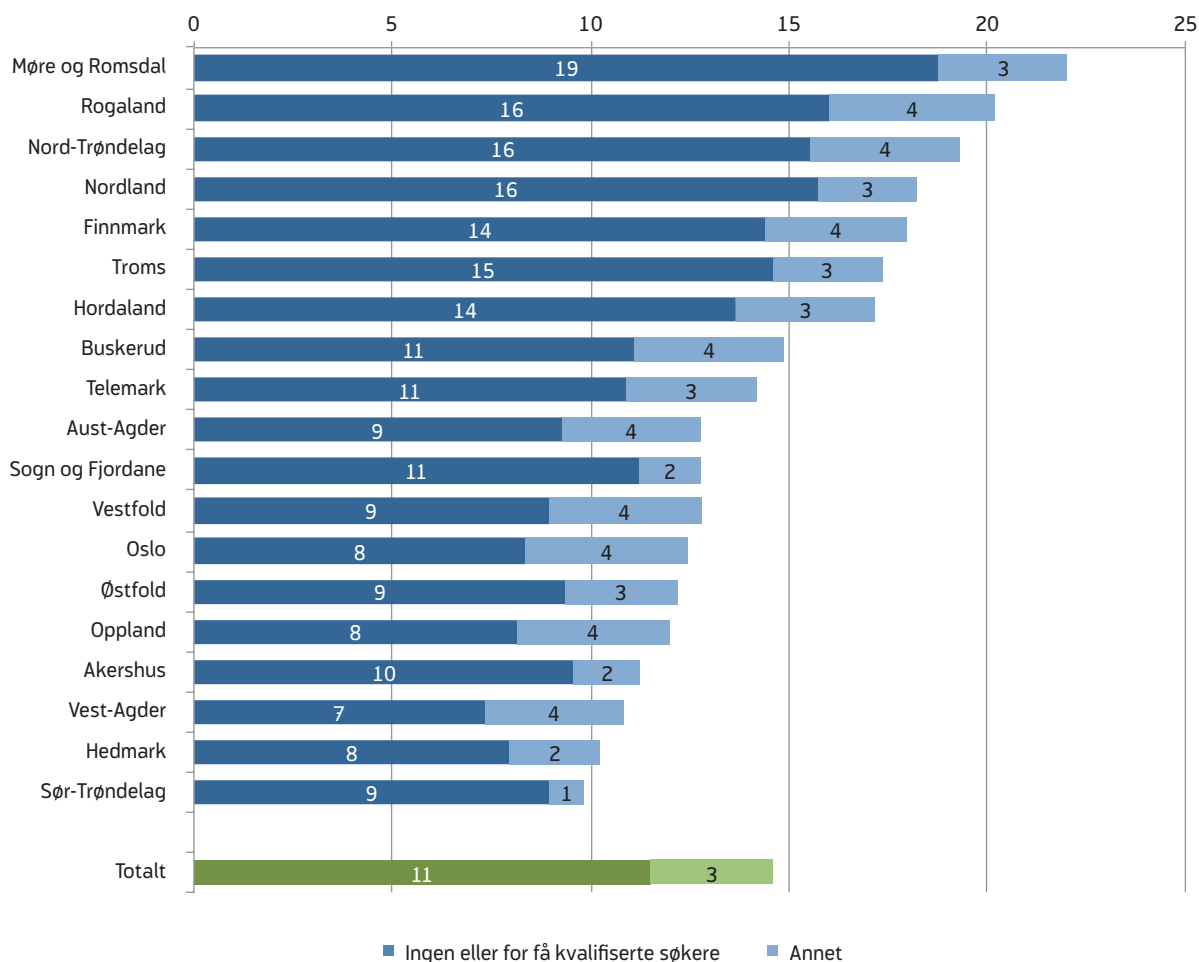
er mangelen høyest i Rogaland i år. Målt ved stramhetsindikatoren er den imidlertid høyest i Finnmark, og fylket hadde også den høyeste stramhetsindikatoren i fjor. Det er imidlertid en langt lavere andel av virksomhetene i Finnmark som oppgir rekrutteringsproblemer i år, og stramhetsindikatoren er lavere enn i fjor, hvilket tyder på at det har blitt lettere å rekruttere kvalifisert arbeidskraft i løpet av det siste året. Aust-Agder er fylket med minst press i arbeidsmarkedet med en mangel på kun 300 personer, og den laveste stramhetsindikatoren.

Figur 1. Bedrifter som har mislyktes i å rekruttere arbeidskraft eller måttet ansette noen med annen eller lavere formell kompetanse enn man søkte etter, etter fylke. Prosent

Kilde: NAVs bedriftsundersøkelse

Figur 2. Bedrifter med rekrutteringsproblemer som skyldes for få/ingen kvalifiserte søkere eller om det er andre årsaker, etter fylke. Prosent

Kilde: NAVs bedriftsundersøkelse

Tabell 2 viser at det er innenfor helse-, pleie- og omsorgsykker bedriftene har størst rekrutteringsproblem. I vårens undersøkelse er mangelen på denne typen yrker estimert til 6 000 personer. Det er særlig stor mangel på sykepleiere, spesialsykepleiere og helsefagarbeidere og andre helseyrker, som blant annet inkluderer hjelpepleiere. Også i vår har bedriftene problemer med å få tak i ingeniørene og IKT-medarbeidere. Mangelen på denne typen yrker rapporteres imidlertid å være lavere enn i fjor. I vårens undersøkelse mangler bedriftene i alt 4 600 personer innen ingeniør- og IKT-fag, mot 8 000 for ett år siden. Målt mot antall arbeidsledige, betyr imidlertid dette at det fortsatt er svært vanskelig å få tak i personer med denne kompetansen. Ved utgangen av mars var det til sammen 3 100 personer med

bakgrunn fra ingeniør- og IKT-fag som var meldt som helt ledige eller på tiltak hos NAV, altså 1 500 færre enn mangelen. Ser vi nærmere på enkeltgrupper innen ingeniør- og IKT-fag blir mismatchen enda større. Eksempelvis mangler det 400 sivilingeniører innen bygg og anlegg, mens det i mars var 21 arbeidsledige med denne bakgrunnen.

I tillegg til de to hovedgruppene, mangler bedriftene også flere ansatte innen undervisningsyrker enn det er registrert arbeidsledige hos NAV. Særlig er mangelen stor på førskolelærere (900 personer) og grunnskolelærere (700 personer). For en mer detaljert liste over hvilke yrker bedriftene mangler arbeidskraft innen, se tabell 6 i vedlegget.

Tabell 1: Estimert mangel på arbeidskraft, etter fylke

	Mangel på arbeidskraft i antall personer	Stramhetsindikator	Prosentvis andel bedrifter med rekrutteringsproblem pga for få kvalifiserte søkere
Østfold	1 500	1,1	9
Akershus	2 800	1,0	10
Oslo	2 900	0,9	8
Hedmark	1 000	1,1	8
Oppland	800	0,9	8
Buskerud	1 400	1,0	11
Vestfold	1 100	0,9	9
Telemark	700	0,9	11
Aust-Agder	300	0,5	9
Vest-Agder	800	0,9	7
Rogaland	4 700	1,9	16
Hordaland	3 800	1,5	14
Sogn og Fjordane	600	1,1	11
Møre og Romsdal	2 500	1,8	19
Sør-Trøndelag	1 500	0,9	9
Nord-Trøndelag	1 000	1,5	16
Nordland	2 400	2,0	16
Troms	1 200	1,4	15
Finnmark	1 100	2,8	14
Totalt	32 200	1,2	11

Kilde: NAVs bedriftsundersøkelse

Sysselsettingen det kommende året

Nettoandelen bedrifter som venter sysselsettingsvekst i vårens undersøkelse er 14 prosent, og det er en like stor andel som i Bedriftsundersøkelsen for ett år siden. En fjerdedel av bedriftene venter vekst i sysselsettingen det kommende året, og det er marginalt flere enn i fjor. Like mange bedrifter venter nedgang i sysselsettingen som i fjor (11 prosent).

Litt over halvparten av fylkene har en lavere nettoandel bedrifter som venter økt sysselsetting de neste

Tabell 2: Mangel på arbeidskraft våren 2013 etter yrkesgruppe, sammenlignet med antall helt ledige og arbeidssøkere på tiltak i mars 2013

	Mangel	Helt ledige og arbeidssøkere på tiltak i mars
Akademiske yrker	700	1420
Barne- og ungdomsarbeid	200	5177
Butikk- og salgsarbeid	3 500	10 413
Bygg og anlegg	3 800	11 184
Helse, pleie og omsorg	6 000	6140
Industriarbeid	4 200	10 095
Ingeniør- og IKT-fag	4 600	3086
Jordbruk, skogbruk og fiske	200	2297
Kontorarbeid	1 100	7239
Ledere	400	792
Meglere og konsulenter	600	2025
Reiseliv og transport	2 700	8765
Serviceyrker og annet arbeid	1 200	9850
Undervisning	3 000	1897
Ingen yrkesbakgrunn eller uoppgitt		8463
I alt	32 200	88 843

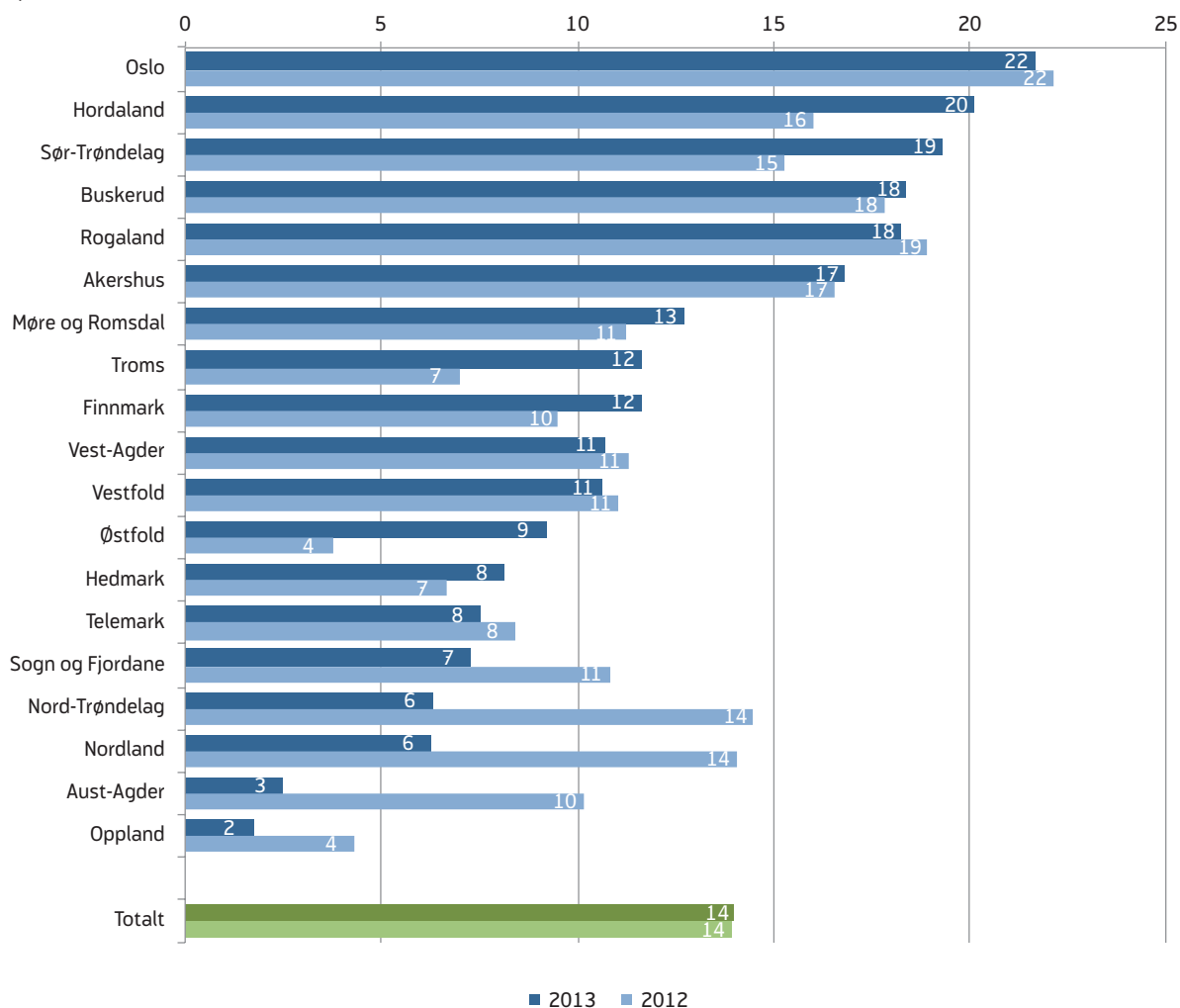
Kilde: NAVs bedriftsundersøkelse og NAVs hovedtall om arbeidsmarkedet mars 2013.

Tabell 3. Sysselsettingsforventninger. Prosentandel bedrifter som venter økt, redusert eller uendret sysselsetting

	Nedgang	Uendret	Økende	Netto økning
2002	12	63	25	14
2003	14	65	20	6
2004	13	64	24	11
2005	11	65	23	12
2006	9	62	30	21
2007	8	58	35	27
2008	8	57	35	27
2009	14	64	22	8
2010	12	63	25	12
2011	11	62	27	16
2012	11	65	24	14
2013	11	65	25	14

Kilde: NAVs bedriftsundersøkelse

Figur 3: NAVs sysselsettingsbarometer. Nettoandel virksomheter som forventer økning i sysselsettingen, etter fylke. Prosent.

Kilde: NAVs bedriftsundersøkelse

Yrker og næringer

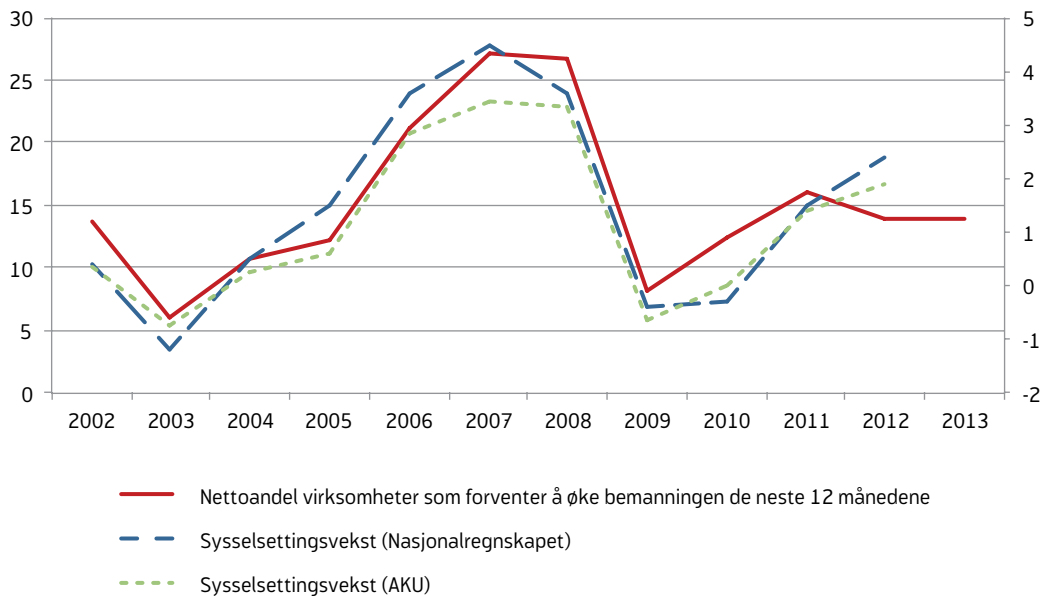
Vi presenterer resultater for ulike yrker og næringer. Inndelingen i yrker og næringer bygger på forskjellige klassifiseringsprinsipper. Næring viser hva slags produksjon som hovedsakelig foregår i virksomheten, mens yrkesbetegnelsen viser hva slags arbeidsoppgaver som utføres av en ansatt. Innenfor den enkelte næring vil det finnes et bredt spekter av yrker.

NAVs sysselsettingsbarometer

Sysselsettingsbarometeret utarbeides basert på resultatene fra bedriftsundersøkelsen. Tallverdien i sysselsettingsbarometeret viser differansen mellom prosentvis andel virksomheter som oppgir at de forventer økning i sysselsettingen og prosentvis andel virksomheter som forventer nedgang. Dette gir en indikasjon på virksomhetenes forventning for det kommende året. En høy verdi på sysselsettingsbarometeret er et tegn på stor etterspørsel etter arbeidskraft i den gitte næringen.

Rekrutteringsproblemer kan ha effekt på sysselsettingsbarometeret. På bakgrunn av erfaring fra tidligere bedriftsundersøkelser, vet vi at mange virksomheter ikke tar tilstrekkelig hensyn til begrensninger på tilbudssiden i arbeidsmarkedet. Dette kan påvirke forholdet mellom forventningene og det som blir faktisk realisert sysselsetting.

Figur 4: NAVs sysselsettingsbarometer. Nettoandel virksomheter som forventer økning i bemanningen de neste 12 månedene, venstre akse. Årlig vekstrate i registrert- og AKU-sysselsetting, høyre akse. 2002–2012. Prosent

Kilde: NAVs bedriftsundersøkelse

tolv månedene, sammenlignet med våren 2012. Oslo og Hordaland er de fylkene hvor nettoandelen bedrifter som venter økt bemanning er høyest. Oppland og Aust-Agder har den laveste nettoandelen som venter oppgang. Figur 3 viser at det er grunn til å forvente den høyeste veksten i sysselsettingen på Vestlandet og i Oslo-regionen.

I figur 4 presenteres bedriftenes forventinger til nettoøk-

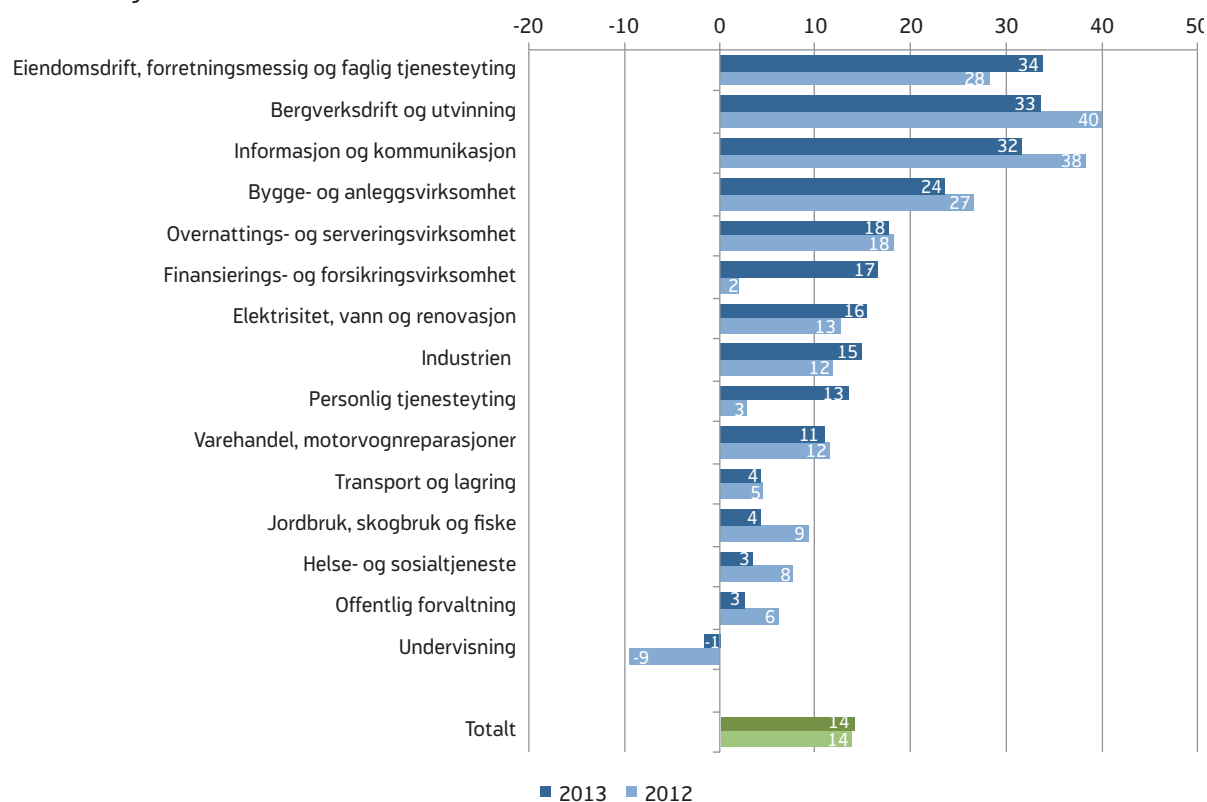
ning i bemanning tilbake til 2002 på venstre akse og årlig vekstrate i sysselsettingen fra Arbeidskraftundersøkelsen (AKU) og nasjonalregnskapet fra 2002 til 2012 på høyre akse. Nettoandelen bedrifter som venter å øke bemanningen korrelerer godt med den faktiske sysselsettingsveksten inneværende år. I fjor oppsto det imidlertid et avvik. Nettoandelen bedrifter som ventet økning i bemanningen det kommende året var lavere enn den var i 2011. Samtidig var den faktiske veksten i

Modell for å estimere sysselsettingsvekst

For å anslå størrelsen på sysselsettingsveksten, benyttes en likning med årlig vekstrate i AKU-sysselsetting som avhengig variabel og nettoøkningen i andelen bedrifter som venter å oppbemanne ifølge vårens bedriftsundersøkelse som uavhengig variabel. Likningen er estimert ved en OLS-regresjon over et sampel av årlig data fra 2002 til 2012. Den estimerte likningen er: $vekst_{AKU} = -2,03 + 0,21 * (netto\ \ddot{o}kning_t)$. Likningen anslår en årsvekst i AKU-sysselsettingen på 0,87 prosent i 2013. Et 95 prosent prediksjonsintervall for den estimerte effekten er [1,987, -0,242], slik at veksten i AKU-sysselsettingen i 2013 estimeres til å ligge i intervallet 2 til -0,2 prosent med 95 prosent sannsynlighet. Den relativt store feilmarginen kan blant annet forklares med at sampelet er lite, noe som fører til mindre presise estimater.

Likningen presentert her er den som ga best forklaring til faktiske data og variabelen nettoøkning_t forklarer 91 prosent av variasjonen i vekst AKU-sysselsetting_t ($R^2 = 0,91$). I estimeringen av modellen ble sysselsettingsdata fra SSBs arbeidskraftundersøkelse og faktiske tall fra nasjonalregnskapet benyttet. Ved å benytte sysselsettingstall fra nasjonalregnskapet ble forklaringskraften dårligere enn ved AKU-sysselsetting. I tillegg ble årlig vekstrate i sysselsettingen fra første kvartal inneværende år til første kvartal året etter, både ifølge nasjonalregnskapet og AKU, benyttet. Begge estimeringene ga en R^2 på 0,35. Det tyder på at bedriftene har et kortere tidsperspektiv enn ett år når de svarer på spørsmålet om hvor mange ansatte de forventer å ha om 12 måneder.

Figur 5: NAVs sysselsettingsbarometer. Nettoandel virksomheter som forventer økning i sysselsettingen, etter næring. Prosent

Kilde: NAVs bedriftsundersøkelse

sysselsettingen målt ved både AKU og nasjonalregnskapet høyere i 2012 enn i 2011. En modell er estimert for å kunne tallfeste effekten bedriftenes forventninger til bemanningen ett år frem i tid har for sysselsettingsveksten i samme periode (se faktaboks). Ifølge vår modell tilsier resultatene i vårens undersøkelse en sysselsettingsvekst fra 2012 til 2013 på 0,9 prosent.

Noen utvalgte næringer

Økt bemanning innenfor eiendomsdrift, forretningsmessig og faglig tjenesteyting

Dette er en sammensatt næringsgruppe som blant annet omfatter forskjellige typer konsulentvirksomheter, juridisk og regnskapsmessig tjenesteyting, rengjøringsbedrifter og bedrifter som driver med utleie av arbeidskraft. 16 prosent har mislyktes i å rekruttere i løpet av de siste tre månedene og det skyldes i hovedsak at de ikke fikk kvalifiserte søkere. Den estimerte mangelen på arbeidskraft i denne næringen er på 5 800 personer, og er størst i Oslo og

Akershus og på Vestlandet. Eksempel på yrkesgrupper det er mangel på i denne næringen er ulike typer ingeniører og sivilingeniører, regnskapsmedarbeidere og IKT-teknikere.

Ifølge nasjonalregnskapet er dette en av næringene med størst vekst i både sysselsetting og bruttoproduktet¹ fra 2011 til 2012. Dette gjenspeiles i årets bedriftsundersøkelse der nettoandelen som venter økt bemanning det kommende året er høyest i denne næringen, og høyere enn forventningene i fjor. I tillegg er dette næringen med den minste prosent-

¹ SSB definerer bruttoproduktet slik: «Verdiskaping og opptjent bruttoinntekt fra innenlandsk produktionsaktivitet i en næring eller sektor (eller totalt for alle næringer/sektorer), avledet og definert som produksjon minus produktinnsats. Bruttoproduct publiseres i basisverdi, dvs. at produktsubsidier er inkludert, men ikke merverdiavgift eller andre produktskatter. I offentlig forvaltning og annen ikke-markedsrettet virksomhet bestemmes bruttoprodukt som sum lønnskostnader, netto produktionskatter og kapitalslit».

andelen som venter å nedbemanne det kommende året. Dette er en tydelig indikasjon på at den sterke sysselsettingsveksten i denne næringen vil fortsette.

Fortsatt forventning om vekst i bergverk og utvinning

I fjor var det en stor andel av bedriftene innen bergverksdrift og utvinning som ventet vekst i antall ansatte de neste tolv månedene. Tall fra nasjonalregnskapet viser at sysselsettingsveksten også ble høy.

I år svarer bedriftene i noe mindre grad at de venter å øke bemanningen det kommende året, og flere venter å nedbemanne. Men nettoandelen som venter økt sysselsetting er den nest høyeste av alle næringene.

Oljeinvesteringene var rekordhøye i 2012. Nasjonalregnskapet viser at det er tjenester knyttet til utvinning av råolje og naturgass som har hatt den største veksten i bruttoproduktet det siste året. Bergverksdrift har også vokst, men vekstraten har vært avtagende de tre siste årene. SSBs produksjonsindeks brukes som en indikator på produksjonen og bruttoproduktet. Indeksen viser at utvinningen av råolje minket det siste året, mens utvinningen av naturgass økte. Alt i alt er dette dermed en av næringene med størst relativ produksjonsvekst i fjor, sammenlignet med året før. Målt i antall sysselsatte er imidlertid dette en liten næring, med 2,5 prosent av den totale sysselsettingen i 2012, ifølge nasjonalregnskapet. Selv om mange regner med å oppbemanne, vil dette trolig ha liten betydning for den totale sysselsettingsveksten det kommende året.

En femtedel av bedriftene innen bergverksdrift og utvinning oppgir å ha rekrutteringsproblemer. Tre fjerdedeler av disse sier at de har rekrutteringsproblemer grunnet for få kvalifiserte søkere. Mangelen i denne næringen er allikevel kun på 350 personer, med størst mangel på Vestlandet og i Agder. Bedriftene oppgir en høy mangel på ingeniører innen petroleum, bergverk og metallurgi og sivilingeniører innen geofag, petroleumsteknologi og metallurgi.

Noe lavere vekst i bygg- og anlegg

I vårens bedriftsundersøkelse er mangelen på arbeidskraft i bygge- og anleggsnæringen estimert til 4 700 personer. Det er en nedgang fra undersøkelsen for ett år siden. Mangelen er relativt stor over hele landet, men størst på Vestlandet og i Nord-Norge, slik stramhetsindikatoren viser i tabell 1. Det er blant annet mangel på tømrere og snekkere, elektrikere og byggingeniører. Målt med stramhetsindikatoren er det samlegruppen «andre håndverkere», samt sveisere og sivilingeniører det er vanskeligst for bedriftene å rekruttere i denne næringen. Opp mot en femtedel av bedriftene oppgir å ha rekrutteringsproblemer, og de skyldes for oppimot alle mangel på kvalifiserte søkere.

Sysselsettingsveksten utgjorde 8 900 personer i 2012, tilsvarende 5,3 prosent. Veksten var større enn i 2011, da flere bedrifter oppga at de ventet vekst i antall ansatte enn tilfellet var i 2012. Andelen bedrifter i næringen som venter å oppbemanne det kommende året er noe lavere enn for ett år siden. Det skyldes at flere bedrifter enn i fjor venter uendret sysselsetting.

Foreløpige tall fra SSB viser at igangsettelsen av nye boliger i februar i år var 27 prosent høyere enn i samme periode 2012. Igangsettingen av næringsbygg og fritidseiendommer var derimot 25 og 22 prosent lavere. Ordretilgangen i bygge- og anleggsvirksomhet økte i fjerde kvartal 2012, men ordreservene falt. SSBs sesongkorrigerte produksjonsindeks viser vekst for bygg fra tredje til fjerde kvartal 2012, men en liten nedgang for anlegg. Fra januar til mars har ledigheten økt mest i bygg og anleggsnæringen, med 4 prosent korrigert for sesongvariasjoner. Sammenlignet med mars 2012 var det 900 flere ledige, en økning på 11 prosent. Dette, samt sysselsettingsforventningene til bedriftene og konjunkturtallene fra SSB, peker mot en noe lavere vekstrate i sysselsettingen i denne næringen det kommende året.

Fortsatt vekst innenfor overnattings- og serveringsvirksomhet

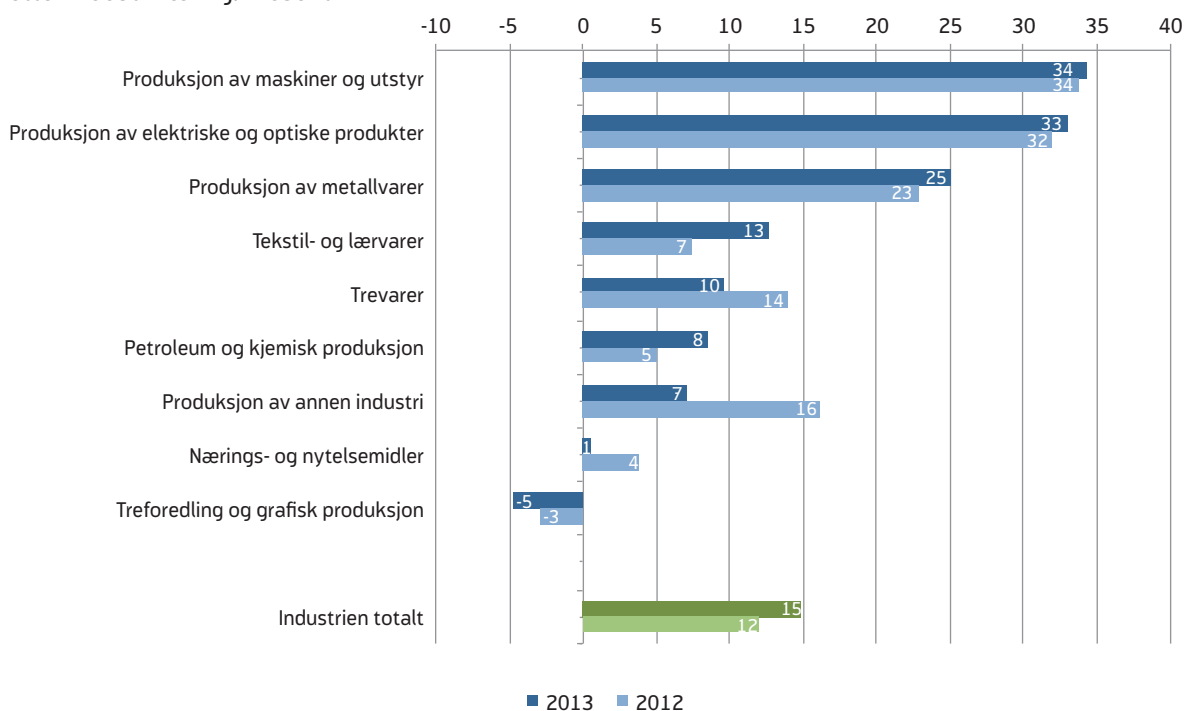
19 prosent av virksomhetene innen overnattings- og serveringsvirksomhet har rekrutteringsproblemer og om lag en tredjedel svarer at de har mangel på arbeidskraft på grunn av for få kvalifiserte søkere. Mangelen på arbeidskraft er estimert til å utgjøre 1 700 personer. Mangelen fordeler seg over hele landet, men er klart høyest i Oslo og Akershus, målt i antall personer. Med en stramhetsindikator på 2 prosent er dette en næring med et strammere arbeidsmarked enn gjennomsnittet, og det er strammest i Nord-Norge. Det er spesielt mangel på kokker og servitører i denne næringen.

Ifølge nasjonalregnskapet var det god vekst i bruttoproduktet i næringen fra 2011 til 2012 etter to år med svak vekst. Sysselsettingsveksten i samme periode var på 2 700 personer, tilsvarende 3,5 prosent. Nettoandelen bedrifter som venter sysselsettingsøkning det kommende året er i vår på 18 prosent, uendret fra både fjoråret og året før der. Årets resultat kan dermed tyde på at veksten i denne næringen vil fortsette.

Store bransjevise forskjeller innen industrien

I de siste årene har det vært sterk vekst innen leverandørindustrien til olje- og gassnæringen, mens produsenter av innsatsvarer rettet mot det internasjonale markedet har opplevd en nedgang i etterspørselen. Tall fra nasjonalregnskapet viser at bruttoproduktet for industrien samlet økte med 2,4 prosent fra 2011 til 2012. SSBs produksjonsindeks viser at det er næringene maskinindustri, bygging av skip og oljeplattformer og metallvareindustri som har vokst mest i løpet av 2012. Nærings- og nytelsesmiddelindustri har også vokst sammenlignet med 2011, mens papir- og papirvareindustri og kjemiske råvarer har hatt relativ stor nedgang i samme periode. SSBs konjunkturbarometer for industri og bergverk, fjerde kvartal 2012, melder om større bransjevise forskjeller i industrien og en utflating i produksjonsvolumet. Lav internasjonal etterspørsel oppgis som forklaring på denne utviklingen, og rammer tradisjonell eksportindustri hardest. Imidlertid er ordreserver hos leverandører til olje- og gassnæringen høyere enn i fjerde kvartal 2011.

Figur 6: NAVs sysselsettingsbarometer. Nettoandel virksomheter som forventer økning i sysselsettingen, etter industrinæring. Prosent

Kilde: NAVs bedriftsundersøkelse

Det samme skillet mellom oljerelatert og annen industri finner vi igjen i vårens bedriftsundersøkelse. Det er nettopp de industrinæringene som hadde god vekst i fjor som har den største nettoandelen bedrifter som venter å øke bemanningen fremover (se figur 6). Unntaket er næringsmiddelindustrien, hvor nettoandelen som venter å oppbemanne kun er én prosent. For hele industrinæringen samlet er nettoandelen som venter flere å ha flere ansatte om ett år litt høyere enn i fjor. Tall fra nasjonalregnskapet viser at fjoråret var det første året med positiv sysselsettingsvekst, etter tre år med fall. Sysselsettingen økte med litt under én prosent for industrinæringen samlet. Industrinæringenes andel av total sysselsetting var i 2012 på 10 prosent, og viser at denne sektoren sysselsetter en relativt stor andel av arbeidstakerne i landet. Årets besvarelser i bedriftsundersøkelsen tyder på videre vekst i sysselsettingen i 2013, til tross for den ujevne utviklingen i etterspørselen mellom industrinæringene.

Det er også innen de delene av industrinæringen som har opplevd høyest vekst i bruttoproduktet fra 2011 til 2012 at flest virksomheter oppgir å ha mislyktes i å rekruttere. Figur 7 viser at det innen industrien er innenfor produksjon av maskiner og utstyr at flest bedrifter oppgir at mangel på søkere gjør at de har mislyktes i å rekruttere arbeidskraft. Mangelen på arbeidskraft for industrien samlet er estimert til 2 100 personer. Omlag halvparten av denne mangelen er å finne i bedrifter innen produksjon av maskiner og utstyr, mens en fjerdedel finnes innen produksjon av metallvarer. De to industrinæringene skiller seg klart fra resten av industrien i omtrent alle regioner. Mangelen er særlig høy på Vestlandet, fulgt av Agder-fylkene, noe som henger sammen med at både Vestlandet og Vest-Agder har mye oljerelatert industri. Det er stor mangel på ulike typer ingeniører og sivilingeniører, blant annet innen petroleum og geofag, samt maskinfag. Bedriftene mangler også 550 sveisere og 400 anleggsmaskin- og industrimekanikere. Målt ved stramhetsindikatoren er det imidlertid operatører innen metallflatebehandling som er vanskeligst å rekruttere, ettersom tilbudet her er svært lavt.

Næringene treforedling og grafisk produksjon, trevarer, samt tekstil- og lærvarer hadde alle et fall i

produksjonen fra 2011 til 2012. SSBs sesongjusterte konjunkturindikator for industrien i fjerde kvartal 2012 viser at lav etterspørsel i eksportmarkedet førte til redusert ordrebeholdning på grunn av svikt i ordretilgangen, som igjen førte til fallende produksjonsvolum og lavere sysselsetting for spesielt disse næringene. Årets bedriftsundersøkelse gjenspeiler dette. Innen treforedlingsbransjen og grafisk produksjon har flere bedrifter svart at de venter å nedbemanne enn å oppbemanne, slik at nettoandelen som venter vekst i sysselsettingen det kommende året er negativ. Bedriftene har svart tilsvarende siden 2009. Nasjonalregnskapet viser at papirprodusentene hadde størst nedgang i sysselsettingen av alle næringene i Norge i 2012, sammenlignet med året før. Trevarebransjen har og en lavere nettoandel som oppgir å skulle oppbemanne det kommende året. Nivået på antall sysselsatte har holdt seg omtrent uendret siden 2009 for produsentene av trevarer, på 13 700 personer i årlig gjennomsnitt. I tekstil- og lærvarer næringen er nettoandelen som venter å oppbemanne høyere enn i fjorårets undersøkelse. Trevarebransjen har flest bedrifter av de tre bransjene som melder om rekrutteringsproblemer. Mangelen her er på 100 personer, mens det innen både treforedling og grafisk produksjon og tekstil- og lærvarer mangler 50 personer.

Varehandelen forventer samme sysselsettingsnivå framover

Elleve prosent av bedriftene i denne næringen oppga å ha hatt rekrutteringsproblemer, og over 70 prosent av disse svarte at for få kvalifiserte søkere var grunnen til problemene. Mangelen på arbeidskraft innen varehandel er estimert til 4 700 personer. Butikkmedarbeidere og andre salgsmedarbeidere er en av yrkesgruppene med størst mangel. Mangelen er størst i Oslo og Akershus, mens arbeidsmarkedet er strammest i Nord-Norge. Næringenes andel av total sysselsetting var i 2012 på 15 prosent, og en mangel på 4 700 personer betyr dermed at arbeidsmarkedet ikke er spesielt stramt for disse arbeidsgiverne.

Sysselsettingsforventningene er på samme nivå som i fjor, målt ved nettoandelen bedrifter som venter å oppbemanne de neste tolv månedene. Tall fra nasjonalregnskapet viser at sysselsettingen har økt relativt svakt de to siste årene.

Figur 7. Bedrifter som har mislyktes i å rekruttere arbeidskraft eller måttet ansette noen med annen formell kompetanse enn man søkte etter, etter næring. Prosent

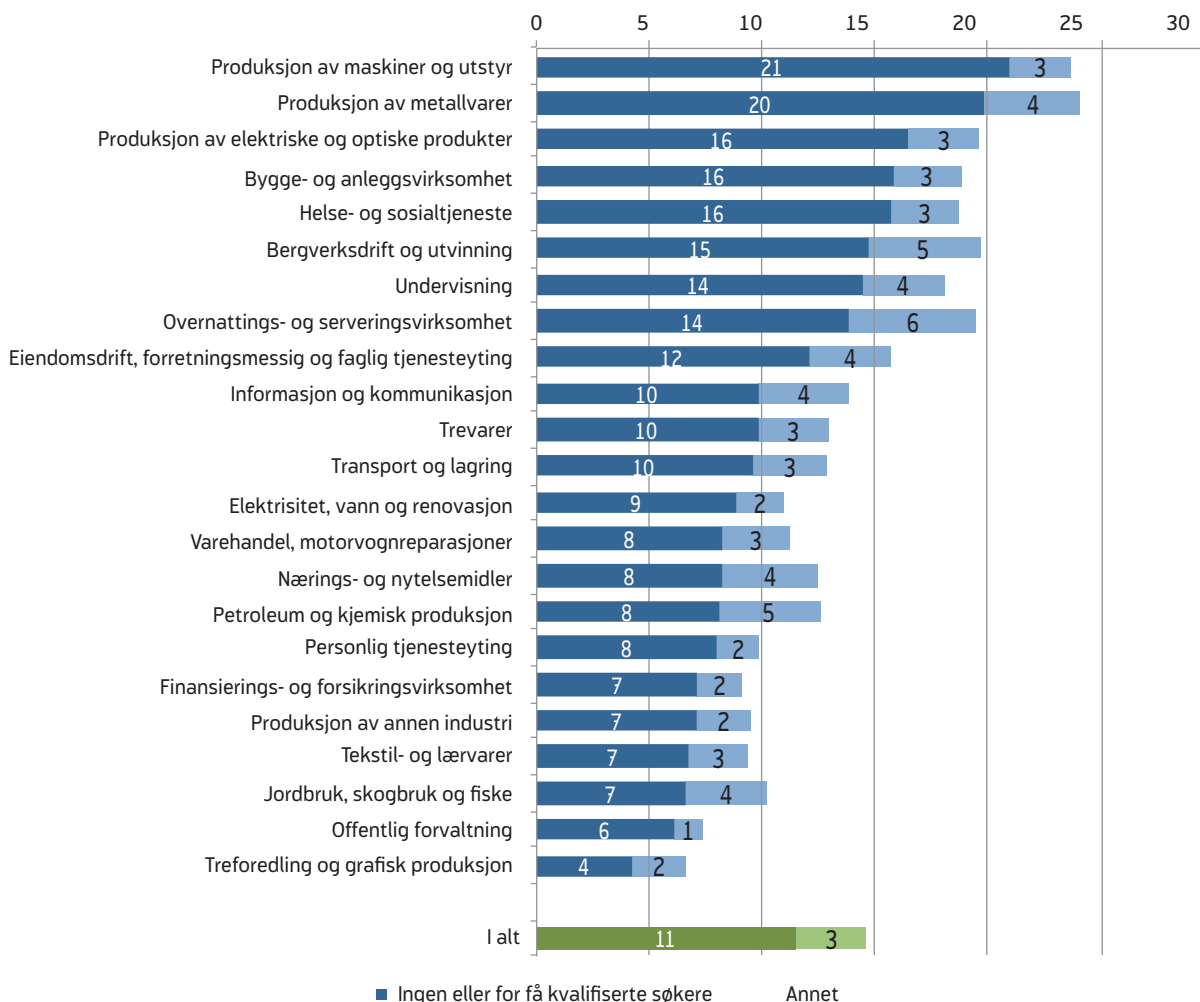
Kilde: NAVs bedriftsundersøkelse

Transport og lagring

Næringen transport og lagring består av post og distribusjonsvirksomhet, samt passasjer- og gods-transport på vei, jernbane, lufttransport eller sjøtransport. 13 prosent av bedriftene i denne næringen har rekrutteringsproblemer, og halvparten av de som oppgir dette sier mangel på kvalifiserte søkere er årsaken. Mangelen på arbeidskraft i næringen er estimert til 1 400 personer, og fordelt over alle regioner i Norge. Her finner vi den høyeste stramhetsindikatoren i Trøndelag. Lastebil- og trailersjåførere og bussjåførere og trikkførere utgjør størsteparten av mangelen. Den sistnevnte gruppen har en relativ høy stramhetsindikator på 4,1 prosent.

Andelen bedrifter som venter å oppbemanne de neste tolv månedene er noe lavere i år enn i fjor. Det skyldes at andelen bedrifter som svarer at de venter uendret sysselsetting er større enn den var i fjor. Det er en overvekt av respondentene innen post- og distribusjonsvirksomhet som svarer at de venter å nedbemanne i årets undersøkelse, men det er også en del transportselskaper som oppgir dette. Fra 2011 til 2012 økte sysselsettingen med 2 700 personer, viser tall fra nasjonalregnskapet. Sysselsettingen økte mest innen transport. Nasjonalregnskapet viser at veksten i bruttoproduktet økte innen transport, mens det falt innen post- og distribusjonsvirksomhet. Selv om resultatene i vårens undersøkelse peker på en videre

Figur 8. Bedrifter med rekrutteringsproblemer som skyldes for få/ingen kvalifiserte søkere eller om det er andre årsaker, etter næring. Prosent

Kilde: NAVs bedriftsundersøkelse

nedgang i sysselsettingen innen deler av næringen, er det fortsatt en femtedel av alle bedriftene som venter økt bemanning neste år.

Offentlig sektor

Offentlig sektor, bestående av offentlig forvaltning, undervisning eller helse- og sosialtjenester, hadde i overkant av en tredjedel av den totale sysselsettingen i Norge i 2012.

Undervisning var den eneste næringen hvor det var flere virksomheter som ventet fall i sysselsettingen enn som ventet oppgang fjorårets Bedriftsundersøkelse. Tall fra nasjonalregnskapet viser imidlertid en

vekst på om lag en prosent i sysselsettingen i 2012. Resultatene for i år viser de samme hovedtendensene som i fjor, men andelen virksomheter som ventet nedgang i sysselsettingen de kommende tolv månedene er lavere i år enn i fjor og andelen som venter økning er høyere. Skoler og barnehager har, i likhet med andre deler av offentlig sektor, tradisjon for å være forsiktige når de besvarer undersøkelsen. Mange sier de må avvete budsjettet før de vet om de kan oppbemanne, og dermed oppgir de uendret sysselsetting. Vårens resultat, med en nettoandel på -1 som venter bemanningsøkning, indikerer at sysselsettingen vil gå opp innen undervisning.

Yrker innen undervisning har lenge vært blant dem med lavest arbeidsledighet. Om lag 2 prosent av de som var registrert som helt ledige eller arbeidssøkere på tiltak i mars, hadde bakgrunn fra undervisningsyrker. Målt som prosent av arbeidsstyrken, utgjorde ledigheten i underkant av 1 prosent i mars.

Undervisningsnæringen har en særlig høy andel virksomheter som har mislyktes med rekruttering på grunn av for få kvalifiserte søkere. 65 prosent av de som har mislyktes med å rekruttere arbeidskraft svarer at de har måttet ansette noen med lavere eller annen formell kompetanse enn de søkte etter. Mangelen på arbeidskraft er estimert til 1 800 personer. Førskolelærere og grunnskolelærer utgjør brorparten av denne mangelen, men det er også mangel på yrkesfaglærere og universitets- og høyskolelektorer/-lærere. Mangelen fordeler seg over hele Norge, men er størst i Hordaland, Sogn og Fjordane og Møre og Romsdal, og lavest i Trøndelag.

Størst mangel på personell i helse- og sosiale tjenestene

Næringen helse- og sosialtjenester har de største rekrutteringsproblemer i offentlig sektor. Det er også innen helse- og sosialtjenester at flest virksom-

heter oppgir at mangel på søkere gjør at de har mislyktes i å rekruttere arbeidskraft. Næringen har den største mangelen på arbeidskraft i landet, og det gjelder spesielt for virksomheter i Nord-Norge. Mangelen er estimert til 7 000 personer. Det mangler totalt 2 650 sykepleier og spesialsykepleiere, samt 300 legespesialister. Det mangler også 2 450 helsefagarbeidere, som blant annet inkluderer hjelpepleiere og samlekategorien «andre helseyrker».

Innen offentlig sektor er det flest virksomheter innen helse- og sosialtjenester som venter vekst i sysselsettingen det kommende året, selv om andelen som venter økt sysselsetting er over halvert siden undersøkelsen våren 2012. Sysselsettingsforventningene er dermed tilbake på omtrent samme nivå som for to år siden. Virksomheter i offentlig sektor har tradisjon for å være forsiktige når de svarer på spørsmålet om forventet antall ansatte om ett år. Sysselsettingen vokste med 13 800 personer fra 2011 til 2012 innenfor helse- og sosialtjenester, og er dermed den næringen som har den høyeste veksten både innenfor offentlig og privat sektor. Det gir grunn til å forvente videre høy vekst i etterspørsel etter denne typen arbeidskraft det kommende året.

Tabellvedlegg

Tabell 4: Estimert mangel på arbeidskraft fordelt på næringer, 2013

	Mangel på arbeidskraft i antall personer	NAV's stramhets- indikator	Prosentvis andel med rekrutterings- problem pga for få kvalifiserte søkere
Jordbruk, skogbruk og fiske	150	0,3	7
Bergverksdrift og utvinning	350	0,6	15
Industrien totalt	2 050	0,9	12
Nærings- og nytelsemidler	200	0,4	8
Tekstil- og lærvarer	50	0,7	7
Trevarer	100	0,7	10
Treforedling og grafisk produksjon	50	0,3	4
Petroleum og kjemisk produksjon	50	0,2	8
Produksjon av annen industri	100	0,6	7
Produksjon av metallvarer	500	1,4	20
Produksjon av maskiner og utstyr	950	1,5	21
Produksjon av elektriske og optiske produkter	150	0,8	16
Elektrisitet, vann og renovasjon	200	0,7	9
Bygge- og anleggsvirksomhet	4 750	2,4	16
Varehandel, motorvognreparasjoner	4 700	1,3	8
Transport og lagring	1 400	1,0	10
Overnattings- og serveringsvirksomhet	1 700	2,0	14
Informasjon og kommunikasjon	750	0,8	10
Finansierings- og forsikringsvirksomhet	350	0,7	7
Eiendomsdrift, forretningsmessig og faglig tjenesteyting	5 800	2,0	12
Offentlig forvaltning	600	0,4	6
Undervisning	1 800	0,9	14
Helse- og sosialtjeneste	7 000	1,4	16
Personlig tjenesteyting	650	0,7	8
Totalt	32 200	1,2	11

Kilde: NAVs bedriftsundersøkelse

Tabell 5: Estimert mangel på arbeidskraft fordelt på næringer og regioner. 2013

	Østfold, Vestfold og Telemark	Oslo og Akershus	Hedmark, Oppland og Buskerud	Agder- fylkene og Rogaland	Hordaland, Sogn og Fj, Møre og Rd	Trøndelag	Nord- Norge	Hele landet
Jordbruk, skogbruk og fiske	-	-	50	-	-	-	50	150
Bergverksdrift og utvinning	-	50	-	100	150	-	50	350
Industrien totalt	250	100	200	450	700	200	150	2 050
Nærings- og nytelse- midler	50	-	-	50	50	-	50	200
Tekstil- og lærvarer	-	-	-	-	-	-	-	50
Trevarer	-	-	-	-	-	-	-	100
Treforedling og grafisk produksjon	-	-	-	-	-	-	-	50
Petroleum og kjemisk produksjon	-	-	-	-	-	-	-	50
Produksjon av annen industri	-	-	-	-	50	-	-	100
Produksjon av metallvarer	50	-	50	100	150	50	-	500
Produksjon av maskiner og utstyr	100	50	50	250	350	100	100	950
Produksjon av elektriske og optiske produkter	50	-	-	50	-	-	-	150
Elektrisitet, vann og renovasjon	-	-	-	-	50	-	50	200
Bygge- og anleggs- virksomhet	600	550	550	650	1 150	450	800	4 750
Varehandel, motorvogn- reparasjoner	500	1 100	450	750	950	400	500	4 700
Transport og lagring	150	100	250	300	200	200	250	1 400
Overnattings- og serveringsvirksomhet	200	400	150	250	250	250	250	1 700
Informasjon og kommunikasjon	50	350	50	150	100	50	50	750
Finansierings- og forsikringsvirksomhet	-	150	50	50	50	-	-	350
Eiendomsdrift, forretningsmessig og faglig tjenesteyting	550	1 250	450	1 250	1 400	400	500	5 800
Offentlig forvaltning	50	150	50	50	100	50	150	600
Undervisning	200	300	200	300	500	50	250	1 800
Helse- og sosialtjeneste	650	1 200	750	1 350	1 250	300	1 550	7 000
Personlig tjenesteyting	50	150	100	100	100	50	100	650
Totalt	3 300	5 700	3 300	5 800	6 900	2 500	4 700	32 200

Kilde: NAVs bedriftsundersøkelse

Tabell 6: Stramhetsindikatoren. Resultatene fordelt på næringer og regioner. 2013

	Østfold, Vestfold og Telemark	Oslo og Akershus	Hedmark, Oppland og Buskerud	Agder- fylkene og Rogaland	Hordaland, Sogn og Fj, Møre og Rd	Trøndelag	Nord- Norge	Hele landet
Jordbruk, skogbruk og fiske	0,3	0,1	0,2	0,2	0,2	0,1	0,6	0,3
Bergverksdrift og utvinning	0,2	1,2	0,3	0,4	0,8	0,5	0,8	0,6
Industrien totalt	0,7	0,3	0,6	1,1	1,3	1,0	1,1	0,9
Nærings- og nytelsemidler	0,4	0,1	0,3	0,5	0,5	0,3	0,5	0,4
Tekstil- og lærvarer	0,2	0,4	0,4	0,5	1,2	0,5	0,4	0,7
Trevarer	0,7	0,5	0,5	0,6	1,1	0,8	1,0	0,7
Treforedling og grafisk produksjon	0,1	0,2	0,1	0,5	1,1	0,2	0,4	0,3
Petroleum og kjemisk produksjon	0,2	0,1	0,5	0,1	0,5	0,4	0,1	0,2
Produksjon av annen industri	0,7	0,2	0,5	0,4	0,8	0,6	0,8	0,6
Produksjon av metallvarer	1,2	0,7	1,0	1,3	2,0	2,8	0,8	1,4
Produksjon av maskiner og utstyr	1,3	0,5	0,6	1,6	1,7	2,8	3,7	1,5
Produksjon av elektriske og optiske produkter	0,6	0,7	1,0	1,4	0,8	0,4	0,2	0,8
Elektrisitet, vann og renovasjon	0,4	0,3	0,6	0,6	1,1	0,6	0,9	0,7
Bygge- og anleggsvirksomhet	2,1	1,5	1,9	2,0	3,2	2,4	4,0	2,4
Varehandel, motorvognrepara- sjoner	1,0	1,1	1,0	1,4	1,6	1,4	1,7	1,3
Transport og lagring	0,9	0,3	1,6	1,5	0,7	1,7	1,6	1,0
Overnattings- og serveringsvirk- somhet	2,0	1,7	1,6	1,8	1,6	3,1	3,4	2,0
Informasjon og kommunikasjon	0,6	0,8	0,3	1,4	1,2	0,4	1,4	0,8
Finansierings- og forsikringsvirk- somhet	0,5	0,6	0,6	1,0	0,8	0,6	0,6	0,7
Eiendomsdrift, forretningsmes- sig og faglig tjenesteyting	1,6	1,3	1,4	3,1	3,2	1,7	2,7	2,0
Offentlig forvaltning	0,3	0,3	0,4	0,4	0,5	0,4	0,7	0,4
Undervisning	0,8	0,7	0,9	1,0	1,3	0,3	1,1	0,9
Helse- og sosialtjeneste	0,9	1,1	1,1	1,9	1,3	0,7	2,7	1,4
Personlig tjenesteyting	0,5	0,5	0,8	1,0	0,7	0,8	1,1	0,7
Totalt	1,0	0,9	1,0	1,5	1,5	1,1	1,9	1,2

Kilde: NAVs bedriftsundersøkelse

Tabell 7. Estimert mangel på arbeidskraft for utvalgte yrker. Sortert etter antall personer bedriftene mangler. 2013

STILLING	2013	STILLING	2013
Helsefagarbeidere/andre helseyrker	2 450	Forsikringsagenter	150
Sykepleiere	2 100	Frisører	150
Butikkmedarbeidere/andre salgsmedarbeidere	1 850	Butikkavdelingssjefer	150
Tømrere og snekkere	1 000	Demonstrasjonsselgere	150
Førskolelærere	900	Malere og byggtapetserere	150
Elektrikere	900	Kopper- og blikkenslagere	150
Telefon- og nettselgere	800	Energimontører	150
Grunnskolelærere	700	Bil-, drosje- og varebilførere	150
Andre ingeniører	650	Sivilingeniører (industri og produksjon)	100
Kokker	650	Systemadministratorer	100
Bygningsingeniører	600	Jurister og advokater	100
Andre håndverkere	600	Tekniske tegnere	100
Spesialsykepleiere	550	Selgere (engros)	100
Rørleggere og VVS-montører	550	Eiendomsmedglere og -forvaltere	100
Sveisere	550	Miljøarbeidere innen sosiale fagfelt	100
Lastebil- og trailersjåfører	550	Religiøse yrker	100
Ingeniører innen petroleum, bergverk og metallurgi	500	Nettverks- og systemteknikere, IKT	100
Bussjåfører og trikkeførere	500	Bartendere	100
Sivilingeniører (bygg og anlegg)	400	Andre personlige tjenesteytere	100
Maskiningeniører	400	Barnehage- og skolefritidsassistenter mv.	100
Regnskapsmedarbeidere	400	Fengselsbetjenter	100
Servitører	400	Andre sikkerhetsarbeidere	100
Anleggsmaskin- og industrimekanikere	400	Havbruksarbeidere	100
Yrkesfaglærere	350	Murere	100
Betongarbeidere	350	Andre bygningsarbeidere	100
Andre administrative ledere	300	Isolatører mv.	100
Legespesialister	300	Overflatebehandlere og lakkerere	100
Gatekjøkken- og kafémedarbeidere mv.	300	Metalldreiere mv.	100
Platearbeidere	300	Bakere, konditorer mv.	100
Bilmekanikere	300	Møbelsnekkere	100
Universitets og høyskolelektorer/-lærere	250	Operatører innen metallflatebehandling	100
Andre lærere	250	Montører av mekaniske produkter	100
Elektronikkingeniører	250	Montører av elektriske og elektroniske produkter	100
Sivilingeniører (maskin- og marin- teknikk)	200	Andre montører	100
Høyere saksbehandlere i offentlig og privat virksomhet	200	Anleggsmaskinførere	100
Systemanalytikere/-arkitekter	200	Kjøkkenassistenter	100
Programvareutviklere	200	Salgs- og markedsjefer	50
Regnskapsførere	200	Ledere av olje- og gassutvinning mv.	50
Kontormedarbeidere	200	Ledere av logistikk og transport mv.	50
Dørselgere	200	Ledere av utdanning og undervisning	50
Automatikere	200	Geologer og geofysikere	50
Dekks- og maskinmannskap (skip)	200	Andre sivilingeniører (unntatt elektroteknologi)	50
Renholdere i bedrifter	200	Sivilingeniører (elkraftteknikk)	50
Ledere av industriproduksjon mv.	150	Sivilarkitekter	50
Ledere av bygge- og anlegg	150	Spesialister i pedagogikk	50
Andre ledere av produksjon og tjenesteyting	150	Andre språklærere	50
Sivilingeniører (geofag, petro- leumsteknologi, metallurgi mv.)	150	Andre musikk lærere	50
Vernepleiere	150	Revisorer, regnskapsrådgivere	50
Lektorer mv. (videregående skole)	150	Finans- og investeringsrådgivere	50
Spesiallærere / spesialpedagoger	150	Finansanalytikere	50
Elkraftingeniører	150	Salgskonsulenter innen IKT-produkter	50
		Applikasjonsprogrammerere	50
		Andre programvare- og applikasjonsutviklere	50

STILLING	2013
Rådgivere/forskere, humanistiske fag	50
Psykologer	50
Journalister	50
Arbeidsleder, bygg og anlegg	50
Skipsmaskinister	50
Bioingeniører	50
Protese- og tannteknikere	50
Helsesekretærer	50
Helse- og miljøkontrollører	50
Ambulansepersonell	50
Finansmeglere	50
Kundebehandlere lån og kreditt	50
Innkjøpere	50
Andre yrker innen forretningstjenester	50
Politibetjenter mv.	50
Sports- og aktivitetsinstruktører	50
Brukerstøtte, IKT	50
Kundebehandlere, bank og postkontor	50
Bingoverter, bookmakere mv.	50
Kundesentermedarbeidere	50
Hotellresepsjonister	50
Lønningsmedarbeidere	50

STILLING	2013
Lagermedarbeidere og materialforvaltere	50
Logistikkmedarbeidere	50
Personalkontormedarbeidere	50
Vaktmestre	50
Skoleassistenter	50
Andre pleiemedarbeidere	50
Brannkonstabler	50
Vektore	50
Melke og husdyrprodusenter	50
Taktekkere	50
Gulv- og flisleggere	50
Kuldemontører mv.	50
Riggere og spleisere	50
Verktøymaker, låsesmeder mv.	50
Trykkere	50
Serviceelektronikere	50
Tele- og IKT-installasører	50
Slaktere, fiskehandlere mv.	50
Operatører innen plastprodukter	50
Operatører innen tekstilproduksjon mv.	50
Operatører innen næringsmiddelproduksjon	50
Andre stasjonære maskinoperatører	50

Kilde: NAVs bedriftsundersøkelse

Tabell 8. Estimert mangel på arbeidskraft for utvalgte yrker. I antall personer og stramhetsindikator. Sortert etter stramhetsindikator. 2013

STILLING	Mangel på arbeidskraft i antall personer, 2013	Stramhetsindikator
Andre håndverkere	600	26,4 %
Andre språklærere	50	25,9 %
Operatører innen metallflatebehandling	100	23,4 %
Andre personlige tjenesteytere	100	23,2 %
Sivilingeniører (industri og produksjon)	100	16,7 %
Dørselgere	200	15,7 %
Andre montører	100	15,7 %
Demonstrasjonsselgere	150	15,3 %
Applikasjonsprogrammerere	50	11,0 %
Andre stasjonære maskinoperatører	50	11,0 %
Telefon- og nettselgere	800	11,0 %
Sivilingeniører (maskin- og marin- teknikk)	200	10,3 %
Montører av mekaniske produkter	100	9,8 %
Personalkontormedarbeidere	50	8,2 %
Bakere, konditorer mv.	100	7,7 %
Sveisere	550	7,5 %
Isolatører mv.	100	6,7 %
Sivilingeniører (bygg og anlegg)	400	6,6 %
Riggere og spleisere	50	6,5 %
Maskiningeniører	400	6,1 %
Andre bygningsarbeidere	100	5,9 %
Metalldreiere mv.	100	5,8 %
Yrkesfaglærere	350	5,6 %
Rådgivere/forskere, humanistiske fag	50	5,2 %
Platearbeidere	300	4,7 %
Dekks- og maskinmannskap (skip)	200	4,6 %

STILLING	Mangel på arbeidskraft i antall personer, 2013	Stramhetsindikator
Nettverks- og systemteknikere, IKT	100	4,4 %
Betongarbeidere	350	4,4 %
Møbelsnekkere	100	4,4 %
Bussjåfører og trikkeførere	500	4,1 %
Andre sikkerhetsarbeidere	100	4,1 %
Rørleggere og VVS-montører	550	4,0 %
Andre yrker innen forretningstjenester	50	3,8 %
Operatører innen tekstilproduksjon mv.	50	3,8 %
Andre lærere	250	3,7 %
Bingoverter, bookmakere mv.	50	3,5 %
Kokker	650	3,4 %
Tekniske tegnere	100	3,4 %
Andre ingeniører	650	3,2 %
Spesiallærere / spesialpedagoger	150	3,2 %
Slaktere, fiskehandlere mv.	50	3,1 %
Elektrikere	900	3,0 %
Systemadministratorer/Nettverksansvarlige	100	3,0 %
Sykepleiere	2 100	3,0 %
Førskolelærere	900	2,9 %
Legespesialister	300	2,9 %
Religiøse yrker	100	2,8 %
Ingeniører innen petroleum, bergverk og metallurgi	500	2,7 %
Bygningsingeniører	600	2,7 %
Butikkavdelingssjefer	150	2,7 %
Andre administrative ledere	300	2,7 %
Sivilingeniører (elkraftteknikk)	50	2,6 %
Taktekkere	50	2,6 %
Helsefagarbeidere	2 450	2,6 %
Bartendere	100	2,6 %
Overflatebehandlere og lakkere	100	2,6 %
Protese- og tannteknikere	50	2,6 %
Energimontører	150	2,5 %
Servitører	400	2,5 %
Kopper- og blikkenslagere	150	2,5 %
Andre ledere av produksjon og tjenesteyting	150	2,5 %
Spesialsykepleiere	550	2,4 %
Automatikere	200	2,2 %
Montører av elektriske og elektroniske produkter	100	2,2 %
Forsikringsagenter	150	2,2 %
Sivilingeniører (geofag, petro- leumsteknologi, metallurgi mv.)	150	2,1 %
Vernepleiere	150	2,1 %
Kuldemontører mv.	50	2,1 %
Gatekjøkken- og kafémedarbeidere mv.	300	2,1 %
Serviceelektronikere	50	2,0 %
Elektronikkingeniører	250	2,0 %
Regnskapsmedarbeidere	400	2,0 %
Murere	100	2,0 %
Fengselsbetjenter	100	1,9 %
Tømrere og snekkere	1 000	1,9 %
Andre musikk lærere	50	1,9 %
Lastebil- og trailersjåfører	550	1,9 %
Malere og byggtapetserere	150	1,9 %
Trykkere	50	1,9 %
Salgskonsulenter innen IKT-produkter	50	1,7 %
Havbruksarbeidere	100	1,6 %
Ledere av olje- og gassutvinning mv.	50	1,6 %
Elkraftingeniører	150	1,6 %
Spesialister i pedagogikk	50	1,6 %
Anleggsmaskin- og industrimekanikere	400	1,6 %
Programvareutviklere	200	1,5 %
Gulv- og flisleggere	50	1,4 %
Bilmekanikere	300	1,3 %

STILLING	Mangel på arbeidskraft i antall personer, 2013	Stramhetsindikator
Ledere av bygge- og	150	1,3 %
Lønningsmedarbeidere	50	1,3 %
Brukerstøtte, IKT	50	1,3 %
Verktøymaker, låsesmeder mv.	50	1,2 %
Systemanalytikere/-arkitekter	200	1,2 %
Operatører innen plastprodukter	50	1,2 %
Andre sivilingeniører (unntatt elektroteknologi)	50	1,2 %
Frisører	150	1,1 %
Kjøkkenassistenter	100	1,1 %
Finansmeglere	50	1,1 %
Butikkmedarbeidere	1 850	1,1 %
Universitets og høyskolelektorer/-lærere	250	1,1 %
Brannkonstabler	50	1,0 %
Finans- og investeringsrådgivere	50	1,0 %
Sivilarkitekter	50	1,0 %
Ledere av industriproduksjon mv.	150	1,0 %
Bioingeniører	50	1,0 %
Kundebehandlere, bank og postkontor	50	0,9 %
Kundesentermedarbeidere	50	0,9 %
Politibetjenter mv.	50	0,9 %
Geologer og geofysikere	50	0,8 %
Grunnskolelærere	700	0,8 %
Skipsmaskinister	50	0,8 %
Regnskapsførere	200	0,8 %
Helse- og miljøkontrollører	50	0,8 %
Salgs- og markedsjefer	50	0,8 %
Eiendomsめglere og -forvaltere	100	0,7 %
Jurister og advokater	100	0,7 %
Tele- og IKT-installatører	50	0,7 %
Ambulansepersonell	50	0,7 %
Sports- og aktivitetinstruktører	50	0,7 %
Lektorer mv. (videregående skole)	150	0,6 %
Hotellresepsjonister	50	0,6 %
Arbeidsleder, bygg og anlegg	50	0,6 %
Innkjøpere	50	0,6 %
Bil-, drosje- og varebilførere	150	0,5 %
Anleggsmaskinførere	100	0,5 %
Vektene	50	0,5 %
Journalister	50	0,4 %
Høyere saksbehandlere i offentlig og privat virksomhet	200	0,4 %
Psykologer	50	0,4 %
Skoleassistenter	50	0,4 %
Helsesekretærer	50	0,4 %
Renholdere i bedrifter	200	0,4 %
Kontorarbeidere	200	0,4 %
Ledere av utdanning og undervisning	50	0,3 %
Miljøarbeidere innen sosiale fagfelt	100	0,3 %
Operatører innen næringsmiddelproduksjon	50	0,3 %
Logistikkmedarbeidere	50	0,3 %
Ledere av logistikk og transport mv.	50	0,3 %
Melke og husdyrprodusenter	50	0,3 %
Finansanalytikere	50	0,2 %
Andre programvare- og applikasjonsutviklere	50	0,2 %
Selgere (engros)	100	0,2 %
Revisorer, regnskapsrådgivere	50	0,2 %
Lagermedarbeidere og materialforvaltere	50	0,1 %
Kundebehandlere lån og kreditt	50	0,1 %
Barnehage- og skolefritidsassistenter mv.	100	0,1 %
Vaktmestre	50	0,1 %
Andre pleiemedarbeidere	50	0,1 %

Kilde: NAVs bedriftsundersøkelse

Metodisk vedlegg

Utvalg

I bedriftsundersøkelsen trekkes et utvalg av bedrifter fra Bedrifts- og foretaksregisteret (Enhetsregisteret). Utvalget trekkes tilfeldig, men alle bedrifter med mer enn 400 ansatte er med i utvalget. I tillegg er alle bedrifter med mer enn 100 ansatte i næringene offentlig forvaltning, undervisning, helse- og sosialtjenester og personlig tjenesteyting med i utvalget. De er med fordi dette ofte er bedrifter som skiller seg fra andre, som for eksempel sykehus, når det gjelder hvilke yrker de etterspør. Størrelsen på utvalget er bestemt slik at det skal sikre representativitet på alle næringer (2-sifret NACE). Det trekkes et utvalg som med 90 prosent sannsynlighet skal fastslå et punkt-estimat som ligger innenfor et konfidensintervall på 10 prosent for et ja/nei-spørsmål.

Innsamling av data

Det stilles i alt fem spørsmål i undersøkelsen, se spørreskjema i slutten av vedlegget. De utvalgte bedriftene blir bedt om å svare på internett eller postalt. Spørsmålene i undersøkelsen gir anslag på bedriftenes sysselsettingsforventninger for det kommende året, og om bedriften har rekrutteringsproblem innenfor spesifikke yrker. I vårundersøkelsen har NAVs fylkeskontorer ansvaret for datainnsamlingen.

Analyse

I de tilfellene der resultatene på landsbasis skal presenteres i form av andeler, og ikke absoluttverdier, vektet resultatene. Et eksempel på en slik problemstilling er kartlegging av andel bedrifter som forventer sysselsettingsvekst i det kommende år. Ettersom næringene varierer i størrelse, er det nødvendig å tildele de store næringene mer vekt enn

de små. Vektingen konstrueres ut fra forholdet mellom antall bedrifter i næringen og antall bedrifter totalt. Ettersom utvalget har en overrepresentasjon av store bedrifter, må resultatene innenfor hver næring også vektet i forhold til andelen små og store bedrifter i populasjonen.

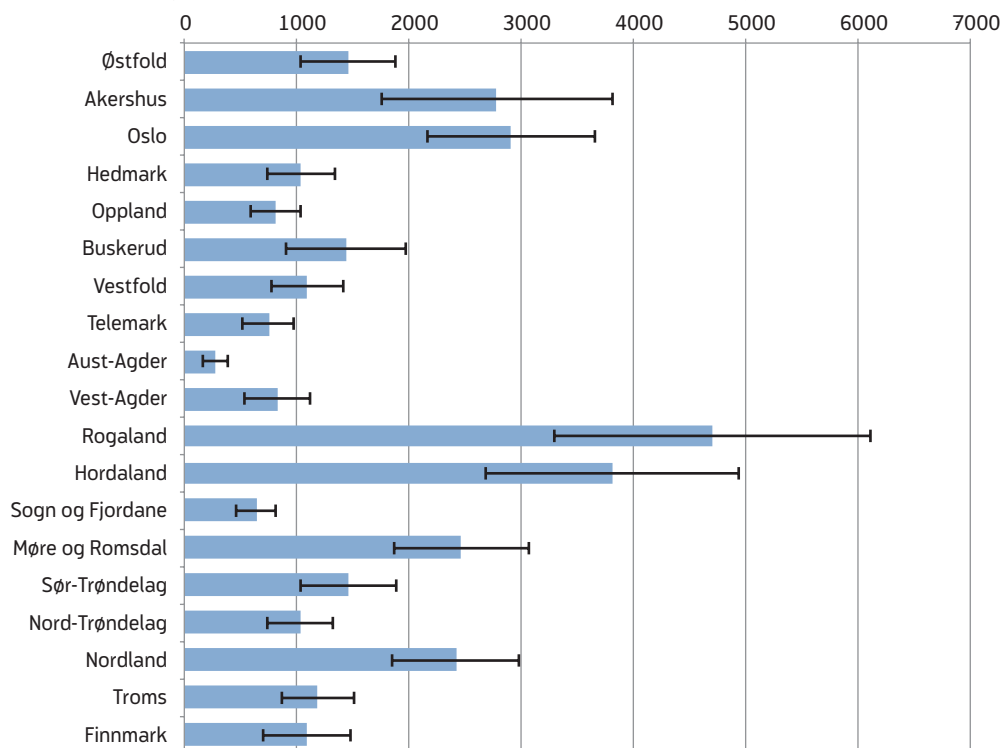
Mangel på arbeidskraft estimeres ved hjelp av en modell som tar hensyn til bedriftenes geografiske kjennetegn, næringsvise kjennetegn, antall ansatte og observert mangel. Resultatet brukes til å predikere mangelen på arbeidskraft i de bedriftene som ikke ble tatt inn i utvalget.

Usikkerhet

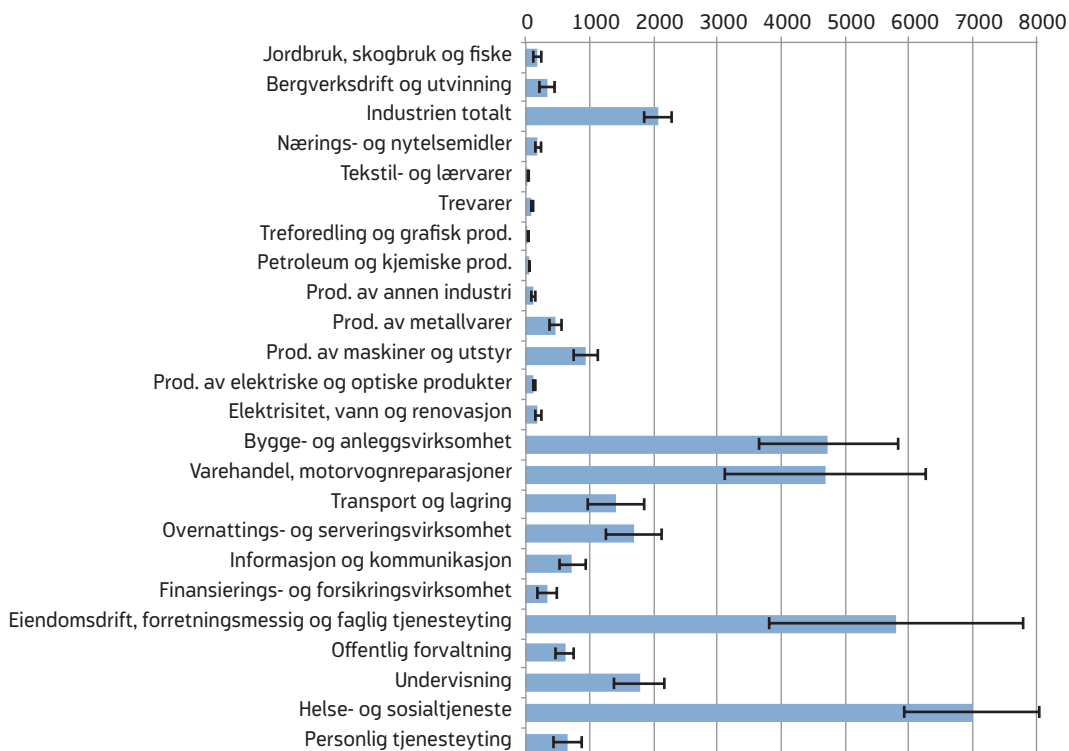
Det vil knytte seg usikkerhet til disse estimatene. Jo mer detaljert kjennetegn det søkes på, desto større er usikkerheten knyttet til estimatet. For eksempel er det større usikkerhet knyttet til estimatene for yrker enn det vil være for estimatene for næringer. Dette fordi det er færre bedrifter som har oppgitt mangel på et yrke enn innen en næring, og estimatet blir dermed mer følsomt dersom en bedrift oppgir svært høy mangel sammenlignet med andre.

NAV har beregnet konfidensintervall for estimert mangel på arbeidskraft. Den faktiske mangelen vil med 95 prosent sannsynlighet ligge innenfor de respektive konfidensintervallene som er presentert i figurene. Nederste mulige grense for et konfidensintervall kan ikke være lavere enn observert mangel i utvalget. Arbeids- og velferdsdirektoratet kan kontaktes dersom det ønskes mer utdypende informasjon om estimering av mangel på arbeidskraft og beregning av konfidensintervaller.

Figur 1: Estimert mangel på arbeidskraft med konfidensintervaller. Etter fylke

Figur 2: Estimert mangel på arbeidskraft med konfidensintervaller. Etter næring

Kilde: NAVs bedriftsundersøkelse

Spørreskjema

1. Hvor mange ansatte er det i bedriften i dag?

Ta med disse gruppene: Fast ansatte, midlertidig ansatte, lærlinger, permitterte, personer på arbeidsmarkedstiltak som dere har lønnsutgifter for og personer som er utleid til andre virksomheter, men som er ansatt hos dere. Følgende tas ikke med: Innleid arbeidskraft.

Antall ansatte i dag: _____

2. Hvor mange ansatte venter dere å ha om ett år?

Ta med de samme gruppene som i spørsmål 1. Gi en vurdering ut fra bedriftens forventninger i dag.

Sett kun ett kryss.

- Flere enn i dag
- Like mange som i dag
- Færre enn i dag

3. Har bedriften mislyktes i å rekruttere arbeidskraft de siste tre månedene?

Vi ønsker svar selv om dere ikke venter en økning i antall ansatte det kommende året. Med mislyktes menes her at bedriften aktivt har forsøkt å rekruttere ny(e) medarbeider(e) ved å lyse ut stilling, headhunte eller lignende, uten å lykkes.

- Ja Gå til spørsmål 4.
- Vi fikk ikke ansatt noen med de kvalifikasjonene vi søkte etter, men har ansatt noen med lavere eller annen formell kompetanse Gå til spørsmål 4.
- Nei Gå til spørsmål 6.

4. Hva skyldes dette:

- Ingen/for få kvalifiserte søkere Gå til spørsmål 5.
- Annet Gå til spørsmål 5.

5. Innen hvilke yrker har dere mislyktes i å rekruttere arbeidskraft, og hvor mange stillinger dreier det seg om?

Spesifiser hvilke yrker det gjelder. Ta både med stillinger hvor dere ikke har fått ansatt noen og stillinger hvor dere har måttet ansette personer med lavere eller andre kvalifikasjoner enn dere søkte etter. Hvis dere for eksempel har søkt etter en førskolelærer, men i stedet har måttet ansette en assistent, skal dere føre opp én førskolelærer. Korttidsengasjement på under 4 uker skal ikke tas med.

Referanser

Jacobsen, Karl og Johannes Sørbø (2012) «Bedriftsundersøkelsen 2012». *Arbeid og velferd*, 2/2012, 20–40.

NAV (2013). *Hovedtall om arbeidsmarkedet mars 2013*. Tilgjengelig fra: <http://www.nav.no/Om+NAV/Tall+og+analyse/Arbeidsmarked/Hovedtall+om+arbeidsmarkedet> (Hentet: 16.4.2013).

NAV (2013). *Ledige stillinger. Tilgang og beholdning. Årsgjennomsnitt. 1957–2012 (xls)*. Tilgjengelig fra: <http://www.nav.no/Om+NAV/Tall+og+analyse/Arbeidsmarked/Ledige+stillinger> (Hentet: 10.4.2013).

SSB (2013). *Tabell 07 984 og 08 536: Sysselsatte per 4. kvartal, etter bosted, arbeidssted, kjønn, alder og næring (SN2007) (K) (2008–2011)*. Tilgjengelig fra: <https://www.ssb.no/arbeid-og-lonn/statistikker/regsyst> (Hentet: 3.4.2013).

SSB (2013). *Standard for næringsgruppering*. Tilgjengelig fra: http://www.ssb.no/a/publikasjoner/pdf/nos_d383/nos_d383.pdf (Hentet: 9.4.2013).

SSB (2013). *Standard for yrkesklassifisering (STYRK-08)*. Tilgjengelig fra: http://www.ssb.no/a/publikasjoner/pdf/notat_201_117/notat_201_117.pdf (Hentet: 9.4.2013).

SSB (2013). *Årlig Nasjonalregnskap. Tabell 09 170: Produksjon og inntekt, etter næring (1970–2012)*. Tilgjengelig fra: <https://www.ssb.no/nasjonalregnskap-og-konjunkturer/statistikker/nr> (Hentet: 8.4.2013).

SSB (2013). *Årlig Nasjonalregnskap. Tabell 09 174: Lønn, sysselsetting og produktivitet, etter næring (1970–2012)*. Tilgjengelig fra: <https://www.ssb.no/nasjonalregnskap-og-konjunkturer/statistikker/nr> (Hentet: 8.4.2013).

SSB (2013). *industriproduksjon, ordresreserve og tilgang*. Tilgjengelig fra: (Hentet: 9.4.2013).

SSB (2013). *Ledige stillinger. Ledige stillinger, 4. kvartal 2012*. Tilgjengelig fra: <https://www.ssb.no/arbeid-og-lonn/statistikker/ledstill> (Hentet: 10.4.2013).